

Գիւղացին հողը կը հերկէ, բանուորը գործիքը կը դարբնէ, գիտունը կը հաշուէ, փիլիսոփան կ'եւրայէ: Մարդիկ ցաւատանջ բաղիւսներով կը խուսեն կեանքի համար, փառասիրութեան, հարստութեան կամ փառքի համար: Բայց մենաւոր մտաւորը, գրեթէ, գործելով, անոնց ճակատագիրը կը սեւեռուէ: Ան է որ կ'արթնցնէ անոնց մէջ զգացումները որոնցմով կ'ապրին եւ զոր կը ճգնին ընկերական իրականութեանց մէջ սեւեռել: Ան է որ իր ձեռքով բանաձեւերով գանձը կը մղէ գործելու, արգարութեան, ճշմարտութեան մեծ հատուցումներն իրականացնելու: Ան է որ գանձը կը հմայէ դաւարագիւղ յոյսով որուն արեւոցայիտ կոչը գանձնք կը

քաշէ դէպ ի կեանք կը տանի: Ան է որ գանձնք կը մխիթարէ, կը վերանորոգէ, ու վերքերը դարմանելով՝ երէկուան յաղթածը վաղուան յաղթանակին կ'առաջնորդէ: Սրտերը կը բանայ, կեանքին խորը կը թափանցէ, մարդը մարդուն կը յայտնագործէ ու ճշմարտապէս կը ստեղծէ գայն իր խրդաճին ու կամքին մէջ: Մէկ օրուան, մէկ ժամուան համար այսպիսի գործաւորն եղած ըլլալ, պիտի բաւէր ամբողջ կեանքի մը փառքին:

Թող ասոր համար Կոնքուրները ողջունուին մենէ, ճեմարութիւն ամենքէն, առաջին կարգին վրայ այն բարի աշխատաւորներուն որոնցմով օր մը զպրութեանց Հանրապետութենէն ընկերական զեղեցիկութեան Հանրապետութիւնը յառաջ պիտի գայ:

“ Փ Ո Ք Ի Կ Հ Ա Յ Ր Ե Ն Ի Ք ” Ի Ն Ս Է Ր Ը⁽¹⁾

Աշխարհիս բաւական մասերը տեսած եմ: Բնավայրերու եւ մարդոց ո եւ տեսարան, երկրի ունէ գեղեցիկութիւն, երկնքի ունէ շքեղութիւն, մեծագոյն պատմութեան ո եւ է դառա իմ սրտիս մէջ ձննդավայրիս սիրոյն չկրցաւ յաղթել: Անոր կախարհաբան բանութեան էի. այդ կախարհները զիս կապումս պահէ: Փէն, Մառէ, Պոքսթ, մեր բարի հողին հաւատարմի մնացի: Ի՞նչպէս կրնայի դադրիլ սիրելէ մեր գեղազուն Փէնը, ուր կուրացուցիւ լոյսին մէջ շէկ հունձքերուն մեծ կոհակները կը փրփրին, մեր Մառէն՝ ամբողջ խոտերով, վայրի թռչուններով, աւազին մէջ խրած հոտերով լեցուն, ուր «սթիւն» գաւառակին միջոցով նեղակոր ջրանցքներուն վրայէն անդին կը նետուէի, որոնց եւ շատ

անգամ խորութիւններ ճանչցայ ի Քլաւ ինձի, մեր Պոքսթը, մեր կրանիթէ սրբիլի Պոքսթը, իր հեղեղատներով, իր ջուրերով, աշխարհէն մեկուսացած իր քաղցր հովիտներով, որոնց կ'իշխէ Արոյսանբուռ Լեռը, ուրկից կ'երեւան նանթի աշտարակներն ու Լա Ռոշէլի եւ Ռէլի փարոսները: Այդ հողը մերն է, մեր նախնիքները հոն խաղող կը քնանան, մենք հոն ապրեցանք ու հոն մենք ալ պիտի քնանանք՝ բարի գործը կատարելէ յետոյ: Անքն եւ նաեւ զգացումները, գաղափարները, կամքերը՝ ոչ ձեռքիս այլ եւս յեղափոխական մեծ փոթորիկին, այլ այդ հողին վրայ իրարու յաճորդող բոլոր սերունդներուն համեմատաբար, հաճողով այն զգացումներուն, գաղափարներուն, կամքերուն որոնց ամբողջութենէն կազմուեցաւ աշխարհիս Պրանսան:

(1) Ասիկա հաստատւած մըն է նախնիս գործող Բիսմանս առաստանց, երբ վարչապետ եւ ներքին գործոց նախարար եր, 1906ի սեպտ. 30ին, իր ծննդավայր Վանսէի Լա Ռո-սիւ-Բոն փաղանքի մէջ, իր հաշիւակցներուն կողմէ իրեն ի պատիւ տրուած հացկերոյթին:

Մենք Վանսէյէ ենք, բայց եւ կը պատկանինք ամբողջական Պրանսային որ մեր բազմակներուն, մեր ուղեղներուն, մեր սրտերուն գործակցութեամբ յօրինուած է. մենք երէկ ամենքս Հանրապետական Պրանսային մաս չկապեցինք, կ'ուզենք որ այսօր մենէ իւրաքանչիւր անոր յարի: Ընշուշտ, կ'ու-

գենք պահպանել Պրանսան, բովանդակ Պրանսան, բայց կ'ուզենք Պրանսացի ըլլալ բոլոր դիմագիծերովը բնագաւառային տնհատականութեան մը որ մեզի սիրելի է, մեր աւանդութիւններով, մեր բարքերով, մեր մտածելու եւ գործելու եղանակներով որոնք չեն հակառակել, ինչպէս շատ յաճախ կարծողներ կան, գաղափարներու բնաշրջութեան:

Այն բոլոր գեղեցիկ յատկութիւնները որ ձեր նկարագրին ինքնատուութիւնը կը կազմեն, մտքէս պիտի չանցընեմ յաւակնիլ թէ զանոնք ունիմ, բայց ի՞նչպէս ուրանամ որ թերեւս վանտէական նկարագրին ինչ ինչ ձգտումներուն կը պարտիմ մեծագոյն մասն այն թշնամութեանց որոնց իմ ճամբուս վրայ կրցայ հանդիպիլ, — անկասկածեալ բնազդը, քննադատութեան ազատութիւնը, անվհատ յամառութիւնը, պայքարասիրութիւնը: Անոնք որ ձեզի կը մեղադրեն այս առաքինութիւնները, որ ամէն տեսակի կեղեքիչներու համար անախորժ են, կ'անդիտանան թերեւս թէ մեր մարտական բնաւո-

րութեան շնորհիւ, մենք՝ մեր Պաշտօն քուղէններուն հետ, Կեղտերու, Կոլուաներու վերջին քառակուսի վաշտը եղանք, որ կը դիմագրէր միանգամայն Հռոմի բանակներուն ու Գերմանիոյ հրոսներուն. յաճախ յաղթուած, երբեք անձնատուր, եւ որ կը հանգչէր՝ ծովէն եկող թշնամիին դէմ կռուելով, ինչպէս կը վկայեն ծովափունքի բոլոր իշխատականները: Մեր հողին վրայ է որ Մարլիտանացւոց արշաւանքը կասեցաւ:

Մեր կեանքն ամբողջ պայքար եղաւ մեր երկրին տիրանալու եկող օտարներուն դէմ: Ձկան մենէ լաւագոյն Պրանսացիներ, եւ ինչ որ տղէտները մեր կործան (patois) կ'անուանեն, ի՞նչ է եթէ ոչ աղուոր երիտասարդութիւնը օլլի առոյգ ու բեղմնաւոր լիզուին, մեր Ռապլէին ազատարար լիզուին: Արմորիքի ու Վանտէի զաւակներ, մենք հին Գալլիոյ ամենամաքուր արիւնն ենք, որդիներ անոնց որ Կեսարի առջեւ դէնքերնին վար չդրին:

ԺՈՐԺ ՔԼԷՄԵՆՍՈ